

Külföldön legismertebb munkái, melyekben saját vallásos eszméit tárja föl: „Le Protestantisme liberal“, melyet németre is lefordítottak és a „Paroles d'un Libre Croyant“, melyből folyóiratunk között Ferencz József fordításában több beszédet.

Halála váratlanul jött és nagy veszteséget jelent a vallásos gondolat világában.

Nem érte meg azt a magas életkort, mit atyja. De annyit megért és annyit munkálkodhatott, hogy az ő emléke méltán társulhat nagynevű atyjáéhoz. S a francia szabadelvű protestantismus történelmében a két Coquerel neve mellett fénylő betűkkel fog ragyogni a két Reville-é is.

PÉTERFI D.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Kőváry László történelemíróknak életrajzát és arcképét közöljük e füzetben. Kőváry egyike volt amaz erdélyrészi írók csoportjának, a kik a XIX. százban annyi jeles művel gazdagították a nemzeti irodalmat. És Kőváry egyéb munkássága közben e folyóiratnak kezdettől fogva az utolsó évekig munkatársa s az egyes korszakokról és az unitarius családokról irt dolgozataiban az unitarius szellemnek hiv rajzolója. Olvasóink, meg vagyunk győződve, szívesen fogják a hozzá méltón irt életrajzot olvasni s élte középkorából való hű arcképét szemlélni.

Kegyelet. Két éve lesz július 2-án, hogy Báró Petrichevich-Horváth Ferencz, Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnokunk nagyreményű fia élete virágjában elhunyt. Az egyetlen fiú elvesztésével megszorított atyai és anyai szív felett a mély bánat sokáig sötétlett, mignem az engesztelődés könnyén a veszteség, mint az életnek egy nagy emléke jelenik meg. S a második évforduló közeledtén főgondnokunk kinyomatja a maga által irt előszóval ellátva a magasztos halotti beszédet, melyet Ferencz József püspök a temetéskor lélekig hatóan mondott, hogy az ifju korában elhalt Báró Horváth Ferencz emléke tovább szálljon és beszéljen a füzet a szülők életének ama nagy emlékééről, ama megpróbáltatásról, melyben a keresztyén hit ereje nyújtotta az egyedüli vigaszt és oltalmat.

A székelyudvarhelyi unitárius templom. Székelyudvarhelyen egy új unitárius templom épült azok helyett a templomok helyett, melyeket a hitüldözések korában az ország különböző pontjain elvett tőlünk a rövidlátás és a felekezeti féltékenység. Azonban Székelyudvarhelyen ez az első unitárius templom. Nem a százévek folyamán összehalmozott kincsekből épült ez a templom, hanem a jelenkor társadalmának vallásos buzgósága és áldozatkészsége hozta létre. S milyen lelkesítő jele az új időknek, hogy a kezdet nehézségeivel küzködő egyházközséget még azok is nagy buzgósággal támogatták a nagy munkában, a kiknek elődeik talán éppen a mi régi templomaink elvételeiben buzgólkodtak. Az Isten egységének hite s az ebből folyó szigorú erkölestan tehát többé nem veszedelmes tévelygés, melyet üldözni és eltörölni kell, hanem a kereszténységnek természetes fejlődési foka, a léleknek megbecsülhetetlen drága kincse, melyet, mint a jövő haladás irányát tisztelni és méltányolni minden vallásos embernek kötelessége. Nem voltak hát hiában valók azok az áldozatok, melyeket őseink szent vallásunk érdekében önfeláldozóan hoztak. Az ők lelkesedésük megtermi a maga gyümölcseit, s az utókor igazságot szolgáltat nekik.

A sz.-udvarhelyi templomnak már külseje is az új kor szellemét viseli magán. Elűt attól a régi sablonszerű alaktól és styltól, a melyhez szokva voltunk. Azonban a rajta előmlő összhang igen kellemes benyomást tesz a szemlélőre. Székelyudvarhely városa is egy remek stylszerű középülettel lett gazdagabb. Belsejében pedig a hatalmas kupola s a merész ívek önkénytelen is áhitatra hangolják az embert. Beosztása czélszerű. A szószék és úrasztala körül egyenlő távolságban csoportosulnak a hívek. A templomot Pákei Lajos tervei szerint Fekete Bénéámin építette s így a magyar építészetnek éppen unitárius egyházunk tagjai szereztek dicsőséget általa.

Azonban a templom nem külső alakjánál fogva nyer befolyást az emberiség lelki világára, a mint ez a felavatási ünnepélyen is hangoztatva volt. A mely templom az új kor világossága elől elzárkozik, a melyben a fejlődés és haladás törvényére átkot szórnak s a tudományoknak verejtékkal szerzett fölfedezéseit kigúnyolják vagy a felekezeti gyűlölség igéit hangoztatják: az volna bár Salamon temploma, de mégis bünbarlanggá változnék. Nem elősegítője, de akadályja az igaz vallásosságnak és az emberi boldogulásnak.

Az unitárius templom emyire el nem térhet hivatásától. A mi vallásunk nem a hagyományok és tekintély védő szárnyai alatt pihen mozdulatlanul, hanem az ész-, szív- és lelkiismeretben vannak gyökérszállai. A mi idegen az emberi lélekre, az nem lehet lényege a mi vallásunknak. A mint halad előre az emberiség a tudásban és az ismeretek mezején: úgy tágul a mi hitünk világa s úgy nyílnak szebb és szebb kilátások előttünk a vallás mezején. Az volt Pál apostolnak és Dávid Ferencznek s az a mi szent vallásunknak is a jelszava: „Nem hogy elértem volna a célt, azaz

hogy tökéletes volnék, hanem igyekszem, hogy ha elérhetném“. Egy ilyen vallás soha nem jöhet ellentétbe az emberiség igaz érdekeivel, soha sem lehet a fejlődésnek és haladásnak kerékkötője, hanem inkább azt a rendelkezése alatt álló eszközökkel előmozdítani igyekszik.

Ez a szellem fogja betölteni a sz.-udvarhelyi új templomot s annak a szellemnek a sugarai fognak szétáradni belőle, hogy építsék a testvériség országát s egyengessék az emberiség boldogságának az útjait.

A templom ünnepélyes fölszentelése május 24.-én volt nagy és fényes közönség jelenlétében. Már a közönség külső képe is elárulta, hogy itt nem a szó közönséges értelmében vett felekezeti templomot avatnak fel, hanem a hit és lelkiismereti szabadságnak egy erős vára, egy új csarnoka nyílik meg. Ott volt a közelből mindenki, felekezeti különbség nélkül, a ki az emberiség e drága kincséhez való vonzalmát kifejezni akarta. Az ünnepélyt a gyülekezet éneke után Ferencz József püspök fenkölt imája nyitotta meg, a ki rövid megáldó beszéd kíséretében átadta a templomot a közhasználatnak. Az ünnepély többi részében azok vettek emelkedett érzellemmel részt, a kik az egyházközségnek megalakulásától kezdve lelkészei voltak. Így alkalmi egyházi beszédet Lőrinczi István jelenleg sz.-keresztúri, urvaesorai beszédet Vári Albert helybeli és végül hálaadó imát Kisgyörgy Sándor vargyasi lelkész tartott. Közben pedig az Udvarhelykörü D. F. egyesület dalkara énekelt Ajtai János hom.-almási lelkész vezetése mellett. Az ünnepély méltó koronája volt az építés küzdelmeinek s egyszersmind programja a templom jövő hivatásának.

Hadd álljon hát a sz.-udvarhelyi új templom századokról századokra, Isten dicsőségére s az emberek boldogítására. (t.)

Az unitarius egyház állami segélyének ügye, melynek érdekében Ferencz József püspök a fennebb közölt beszéddel a főrendiházban felszólalt s melyre a vallás- és közoktatásügyi miniszter megnyugtató választ adott, a képviselőházban is a május 21-iki ülésen fenforgott. *Pataky* László képviselő szavá tette, hogy az 1848: XX. t.-cz. 3. §-a értelmében a református és ág. hitv. evangélikus egyházaknak adott segélyek mellé az unitarius egyház segélyezése nincs a költségvetésbe felvéve, habár az 1848: XX. t.-cz. 1. §-a azt mondja, hogy az unitarius vallás törvényes, bevett vallásnak nyilvánítatik, s kérte a ministert, hogy a költségvetésbe a segélyezett egyházak közé az unitarius egyház is vétessék fel, ha most akadályokba ütköznek, legalább a jövő évi költségvetésbe. A felszólalást pártolta *Nagy* Dezső képviselő, azt mondva, hogy ő a református egyház tagja, az egyházi életben részt vesz s a maga részéről a legnagyobb örömmel járul a felszólaláshoz. Az unitarius egyház — úgymond — a protestans felekezeteknek mindig testvér-

egyháza volt, nemcsak egyházilag, hanem magyar nemzeti szempontból is. Valamint a reformátusság úgyszólván a magyarság magvát képezi, azonképpen az unitarius egyház is Erdélyben igazán hatalmas, nagy nemzeti missiót teljesít. Ennek a támogatása nemcsak a törvény szerint jogosult tehát, hanem nemzeti szempontból is felette örvendetes." Pártolóláig szólott az üggyöz még *Issekutz* Győző képviselő is, csatlakozva a felszólaló kéréséhez. A miniszter már ekkor biztosítást nyújtott, hogy az unitarius egyházat is aránylagos segélyben fogja részesíteni, „ugyanazon módon és ugyanazzal a jogi hatálylyal, mint a két másik protestans egyházat“, mely biztosítást a főrendiházban adott válaszában, a mint fennebb olvasható, még nyomatékosabban fejezett ki.

Az egyh. képv. tanács ez esemény alkalmából Fekete Gábor főgondnok indítványára a püspöknek, valamint az illető képviselőknek, jegyzőkönyvében köszönetet fejezett ki beszédükért.

Vegyes házasságok kérdése a főrendiházban. Az esztergomi primás ez idei husvétkor egy pásztor-levéllel lepte meg Magyarországot, mely szerint X. Pius pápa elődének XVI. Gergelynek 1841. április 30.-án kiadott brevejét visszavonta s így hazánkban a protestans lelkesz előtt kötött vegyes házasságot a róm. kath. egyház hatóságai nem ismerik el többé érvényes házasságnak. A felekezetek viszonzosságát, sőt a magyar állami jogrendet szembeütően sértő pápai encyelika tárgyában a főrendiháznak pünköst után tartott ülésén *Antal* Gábor református püspök felszólalt. Magyarország egész tekintélyét mélyen érinti — mondotta — X. Pius pápa *Ne Temere* kezdetű, nemrég kibocsátott és a magyar püspöki kar jó része által már ki is hirdetett encyelikája. Az 1844. évi III. törvényezikkal és XVI. Gergely pápa 1841-iki brevéjével ellentétben most a pápa érvényteleneknek nyilvánította azokat a vegyes házasságokat, melyeket nem katolikus pap előtt kötnek s az ilyen házasságokból származó gyermekeket törvényteleneknek deklarálta. Ez a magyar állam tekintélyének szempontjából sem tűrhető. Elképzelve is felháborító, hogy egy tisztességes, az állam által törvényesnek mondott, elismert és védett házasságban annak a tisztos nőnek azt mondja a saját — tegyük fel — gyónatója, hogy te konkubinátusban élsz és a katolikus egyház tanjai szerint ezt a viszonyt bármely törvényes hatóságnak minden közbejötté nélkül otthagyhatsz és felbonthatod; vagy a hitoktatója azt mondja a gyermeknek, hogy te a római katolikus egyház felfogása szerint törvénytelen ágyból származtál. Se kánon, se dogma, se disciplina itt támpontul a római szentszék felfogásához nem szolgálhat. És érdekes, hogy ugyanakkor, mikor nálunk a pápai szék így rendelkezik, Németországban éppen ellenkezőleg disponál, az egész ország területére kiterjeszti azt a kedvezményt, a melyet

tőlünk elvon. Az egyházi bizonyítvány, ha nem közokirat is, mégis csak okirat. Nem szabad megengedni, hogy ebben törvénytelennek mondassék az, a mit az állam törvényesnek ismer. Valóságos meggyaláztatás érheti e révén a házaseleket és pedig olyan, a melyen majd senki se segíthet. Azután a katonaságnál, a közös hadseregben a házasság elismeréséhez az egyházi okiratot is követelik. Mi következik abból, ha az állam és az egyház álláspontja emyire összezavarodik? Sokkal fontosabb azonban ennél az a zavar, a melyet Horvátországban okozhat a pápai breve. Elvárja a hazafias katolikus főpapságtól, hogy az encyclika visszavonása érdekében közbe fog járni, ha pedig ez nem történnék meg, akkor a kormánynak kell a királyi tetszésjog, placetum regium alkalmazásával megakadályozni a pápai encyclikának Magyarországon való életbeléptetését. *Wekerle* Sándor miniszterelnök erre így felelt: A mi törvényhozásunk a házasságnak állampolgári rendjét 1894-ben törvényileg szabályozta. Hogy egyes vallásfelekezetek mit tartanak a házasságról, abba tulajdonképp nem avatkozhatunk. A katonaságnál az egyházi kötésnek csak azon módja kívánható meg, a mely 1894-iki törvényeink alapján megállapított. A fölvetett kérdés azonban különböző, ránk nézve nem lehet magasabb politikai, társadalmi és nemzetiségi szempontokból sem, a melyek az egybeforradást a különböző vallásfelekezetek között kívánatossá teszik és nem lehet erkölcsi szempontokból sem, mert oda kell törekednünk, hogy a vallásfelekezetek is igyekezzenek az állam által elismert házasságnak törvényességét saját erkölcsi peccsétjükkel ellátni. E magasabb szempontoknál fogva, a megfelelő formák között, a megfelelő jogi álláspontok tiszteletben tartása mellett, ezen kérdéssel is foglalkozni fog.”

Valóban érdemes arra, hogy az ország békéjéért is foglalkozzék.

Régi tanulók összejövételét örökíti egy közelebb kiadott Emlékkönyv. A kik a kolozsvári unitarius főgymnasiumban az 1867. évben érettségi bizonyítványt nyertek, 1907. június 30.-án 40 év után találkozóra jöttek össze, hogy felujtsák ifjúságuk emlékeit, felidézzék azt az időt, mikor Magyarország ifjúságának keblét az a fölötti lelkesedés töltötte be, hogy az alkotmányosság helyre áll, kibékül királyával a nemzet és a protestansokra vallásszabadság tekintetében is jobb napok következnek. *Benkő Mihály* kolozsmegyei birtokos, felügyelő-gondnok lelkében fogamzott meg a gondolat, hogy volt tanuló társait — fáradságot nem kimélve — összehozza ifjúságuk fölemelő emlékeinek együttes felujtására. Az Emlékkönyv szerint tizen jöttek össze és tartották meg a legidősebb tanuló társ, *Csongvay Lajos* marostordamegyei főügyész elnöke mellett a találkozózt, melynek még élő tanáraiknál való tisztelgés és az elhunytakról való megemlékezés után nevezetes mozzanata, hogy 530 kor. alapítványt tettek unitarius egyházi céljára. A tanuló társak nevei:

Barabásy Sándor, Benkő Mihály, Csegezy Lajos, Csongvay Lajos, Gál Zsigmond, Létay Károly, Madán Ferencz, Pállffy György, Török Árpád, Sigmond Ákos, kiknek az Emlékkönyv képmását is adja. A becses füzetet a legifjabb tanulótárs, az összejövétel jegyzője, Török Árpád erzsébetvárosi kir. törvényszéki bíró szerkesztette össze.

Az angol unitáriusok idei nagy gyűlésén — pünköst hetében — Németországból jelen volt Dr. Krüger giesseni egyetemi tanár és az ugynevezett „social meetingen“ „Dogma és történelem“ czim alatt érdekes felolvasást tartott. A dogma kérdése — mondotta — nem csupán akademikus kérdés. Az összeütközés ma is éppen úgy megvan, mint régen. A vallás szellemi meggyőződésen nyugszik és nem dogmán s azt nem sérti a történelmi kritika, mely a régi dogmákat, mint többé nem érvényeseket félretolja. Sem Luther, sem Kalvin nem vetették el a dogmát s Servethet eretneknek tartották, mert antitrinitarius volt. Socinus Faustus is irt katechismust, de tisztán kimondta, hogy az az ő nézetét fejezi ki és senkire nem kényszeríti. Augustinus mondása Pelagiussal szemben, hogy „az ész nem elegyedhetik a hit dolgaiba“, igaz, hogyha e hit valóban hit és nem csupán dogma. A tizenhetedik százban a független gondolat oly gondolkodókban mutatkozott, mint Descartes, Bacon, Locke és mások. Copernicus „De Ordine Caelestis Sphaerae“ műve lerontotta az orthodox cosmogoniát. Később Németország vette át oly emberekkel, mint Baur a történelmi kritikában a vezetést. Sajnos, Hegel befolyása káros volt a fejlődésre, mert azt tételeztette fel, hogy a ködös böleselem alatt levő dogma lenne a keresztény hitnek az alapja. Strauss nyilatkozata: „Hogyha őszinték akarunk lenni, nem vagyunk keresztények“, zajongást idézett elő, de ez nem lehetett a dologban az utolsó szó. A történelem módszere nem olyan, mint a mennyiségtané; a történelemnek okmányokra és tanulmányra van szüksége. A háromság és az incarnatio tana három credoba volt foglalva, a melyeket tanulmányozni kellett az isten-ember tanának viszonyában. Az isten-ember tan a görög szellemből keletkezett. A kérdés tanulmányozásában az apostoli credo, mint a három közül a legrégebb — a második százban iratott — a legérdekesebb volt. Ez a credo a keresztények megosztásából keletkezett, kik Celsus szerint „csak névleg voltak egyek“. A gnostikusok figyelmen kívül hagyták az ember Jézust s a theosophia és mysticismus elegyítésével csak a mennyei Krisztusra helyeztek súlyt. Így keletkezett a háromság és az incarnatio

tana, mit elősegített az a babonás képzet is, mely szerint Nagy Sándor Zeusnak volt a fia, Augustus Apollónak, s Plato szüitzől született. A hagyománynak nem kell összeütközésbe jönni a történelmi ténynyel. Az ős kereszténység semmit sem tudott a Krisztus istenségéről. A valódi hitet a kritikai vizsgálódások nem zavarhatják. A kinek hite van, elismeri az isteni kijelentést, de a szentíratra nézve szem előtt tartja Pál apostol szavait: „A betű megöl, a lélek megelevenít“.

Strauss Dávid Frigyesnek emléksobrot készülnék szülőföldjén, Ludwigsburgban állítani. Ez évi jan. 27-én ünnepelték születésének századik évi fordulóját s újították fel az ő korszakalkotó munkásságának emlékezetét. Most szoborral is meg akarják Jézus életének íróját tisztelni, meg akarják valósítani azt, a mit Vischer Frigyes már sok évvel ezelőtt a német nemzet erkölcsi kötelességének mondott.

Unitárius tanárgyűlés. A magyarországi unitárius egyház 1907. évi zsinatának határozata értelmében az unitarius testvériütemezetek évenként gyűlést tartanak a tanítás és nevelés közös szellemének ébren tartására. 1908. április 11-én tartatott meg az első tanárgyűlés Tordán 24 tanár részvételével. Varga Dénes tordai igazgató örömet fejezte ki afelett, hogy épen a tordai gymnasium — mely bár legkisebb, de legrégebb — rendezheti az első gyűlést. Nemesak a tordai gymnasium, de maga Torda városa is érdemesek e kitüntetésre, mert hisz itt mondta ki Dávid Ferencz az igazságot, hogy a hit Isten ajándéka; az emberiségnek ez a Mekkája alkalmas arra, hogy ide járjanak vallási türelmességet tanulni. Miután Varga Dénes igazgató jellemző vonásokban vázolta a tordai gymnasium 300 éves történetét, Dr. Boros György theol. dékán olvasott fel a tanári értekezletek szükségességéről. Szükségeseknek tartja ezeket: 1. pszichikai szempontból, mert a bizalmasabb összejövetelek a nevelésnek nem egy nagy titkát árulják el, 2. úgy érzi, hogy társadalmilag is meg van ezeknek a jótékonyan építő hatása. Fontosnak tartja a tanulóknban a vallásos tényező fejlesztését, de a felekezeti érdeket sohasem szabad rossz értelemben érvényesíteni.

Dr. Kiss Ernő kolozsvári tanár „Uj irány a latin nyelv tanításában“ címen tartott felolvasást. A mai latin tanítást azért nem tartja eredményesnek, mert a tanulók nem viszik magukkal az életbe az auctorokat; ma — helytelenül — négy éven át egyre grammatikát, 4 éven át meg folyton irodalmat tanítunk. A mai latin tanításnak tisztán az ars legendi-re kell kiterjeszkednie. A teljes induciót diadalra juttató új irányt jónak és célravezetőnek látja, mert azt tapasztalja, hogy megadja a tanításnak a kellő élénkséget. A Kis Latin Nyelvkönyvet ez évben sikerrel alkalmazá és úgy találja, hogy e könyvnek tárgya és módszere igen alkalmas a latin gon-

dolgozásmód visszatükröztetésére és világfelfogás felismertetésére. Módszerét gyakorlati példákkal is igazolja. Péter Lajos székelykereszturi tanár abban látja az eredménytelenségnek okát, hogy nagyon korán fogjuk az ifjakat a tanulására. Dr. Boros György arra figyelmeztet, hogy ha mi magunk hirdetjük az eredménytelenséget, akkor az idő és társadalom fogja kiverni a latint az iskolából. Pap Mózes sz.-kereszturi igazgató azt hangoztatja, hogy a közönséget nyerjük meg a latin iránynak és tanításunk tárgyi ismeretekre, erkölcsi eszmék kialakulására irányoztassék. Az induciót helyesnek tartja és úgy ő, mint Kovács Kálmán és Gálfi Lőrincz kolozsvári tanárok azt találják, hogy Csengeri János inducióra épített olvasókönyvét sikerrel lehet használni. — Pap Mózes „Szeretet a nevelésben és oktatásban“ című felolvasásában azért panaszkodik, mert folyton egyoldaluan — módszerekről s más tanügyi kérdésekről rendeznek vitákat, de azt nem igen hangoztatják, milyen szerepe van a szeretetnek a nevelésben. Mintául állítja a svájci iskolát, hol a tanuló második otthont talál. Ezt teremtsük meg tanulóinknak. Dr. Kemény Gábor ezekhez csak azt fűzi hozzá, hogy igen üdvös és az igazságos megítélést elősegítő dolog a tanulóknak lakásaikou való felkeresése. Nemesak a tanulókra hat ez jótékonyan, hanem a szülőkre is gyakran nevelő hatással van.

(Dr. Kemény G.)

Gymnasiumi igazgatók értekezlete. A vallás és közokt.-ügyi miniszter 13686. sz. rendelete értelmében a gymnasiumok igazgatói időnként értekezletet tartanak. A kolozsvári tankerület igazgatóinak első értekezlete f. évi ápr. 24. és 25-én volt Kuncz Elek tanker. kir. főigazgató elnöke alatt és Dr. Kiss Ernő kolozsvári uniar. főgymn. tanár jegyzősége mellett Kolozsvárt, az unitarius kollegium disztermében. Az értekezletek célja a felmerülhető reformok vagy változtatások megbeszélésével befolyást gyakorolni a tanügyi közvélemény kialakulására. Ez értekezletre tételül ki voltak tűzve: az egyes tanulmányi ágak között való kapcsolat; a különböző vizsgálatok tárgyai; az értelem mellett az erkölcsi és aesthetikai képzés; a tanulók irányítása az iskolán kívül; az élőnyelvek tanításának az eszközei — melyek közül két tételről, a különböző vizsgálatok tárgyairól és az élő nyelvek tanítása eszközeiről Dr. Gál Kelemen uniar. kollegiumi igazgató tartotta az előadást. Mindenik tétel előadása után hozzászólások következtek. A tanulságos értekezlet lefolyása egy füzetbe foglalva kiadott a tanférriak számára. (tr.)

Gymnasiumainkban május hóban hat új tanárt iktattak be, hármat a kolozsváriban és hármat a székelykereszturiban. Amott Dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán és Kelemen Lajos tanárokat, emitt meg Gálfalvy Sámuel, Szentmártoni Kálmán és Péter Lajost. Az ifjú tanárok szakjaiknak megfelelő, szép tanultságról tanuskodó értekezésekkel foglalták el székeiket.

Tudori szigorlat. Rédiger Aladár, néhai Rédiger Géza költő-papnak a fia a kolozsvári tudományegyetemen a jogtudományból a szigorlatot szép sikerrel kiállva, tudorságot nyert. — *Tanári szakvizsga.* Varga Béla, Varga Dénes tordai gym. igazgatónak fia csakugyan a kolozsvári egyetemen tanári szakvizsgát tett szép eredménnyel.

Mindkettő főiskolánknak volt a növendéke és az utóbbi helyettes-tanári állást tölt be főiskolánkban.

Koncz Gyula †. A nagysolymosi Kontz-családnak volt a tagja, nagysolymosi Koncz Imre hunyadmegyei birtokos és neje Marillay Emilia fia. Derék, jó fiu az iskolában, kedves barát az életben. Jogi tanulmányai elvégzése után a bíróságnál nyer alkalmazást s a dévai kir. törvényszéknek lesz bírója s helyének megtartásával nem régen kir. ítélő táblai bíró. Sok jó tulajdonságát örökölte a Koncz családnak s azok közt a vallásosságot, az egyházhöz való ragaszkodást. Egyike volt azoknak, a kik dévai egyházközségünk bölcsőjénél ott állottak s előttünk mindig felejtethetlen marad a keresztény alázatosságnak és szolgálatkészségnek az a ténye, hogy az első istentisztelet alkalmával az egyházi tisztet önként maga teljesítette.

Elmélked áldott, korán elköltözött barátunk!

Gyász hírek: *Kontz Gyula* kir. tábl. bíró életének 53-ik, házasságának 22-ik évében, április 21.-én az alsófejérmegyei Sárdon, hová Déváról rokonait meglátogatni ment, rövid szenvedés után elhalt. Elvesztését gyászolják mindenek felett neje Kontz Gyuláné, szül. Szász Ilona és gyermekei, továbbá szülői: Kontz Imre csig-mói birtokos és neje s testvére Kontz Ilka. — *Kiss Sámuel* kükküllő-széplaki lelkész április 23.-án, élete 75-ik, lelkipásztorkodása 50-ik évében elhunyt. A kükküllői unitarius egyházkör külön gyászjelentéssel fejezte ki kegyeletét az ősz lelkipásztor iránt, ki a Petrichevich-Horvát-család ős fészkeben oly hosszú időn át munkálkodott a hivek megalégedésére az Úr szőlőjében. — *Ferenczy Lajosné*, Siménfalvy Anna élete 66-ik, boldog házassága 44-ik évében május 21.-én Felsőrákoson jobblétre szenderült. Egy nagy család borult gyászba elvesztésén, Ferenczy Lajos felsőrákosi birtokos, tanító jó nejét, dr. Ferenczy Géza orsz. gyűl. képviselő, Ferenczy Tilda, Lőrinczi István székelykereszturi lelkész neje, Ferenczy József vajdahunyadi gyógyszerártulajdonos, Ferenczy Anna, Vári Albert székelyudvarhelyi lelkész neje, Ferenczy Zsuzsa, Lőfi Ödön bülöni lelkész neje, Ferenczy Ágnes édes anyjukat fájlalják a távozottban s özv. Benedek Jánosné, Siménfalvi Zsuzsa kedves testvérét s a nagyszámu unokák a nagyanyát.

ARANYKÖNYV.

A székelyudvarhelyi unitarius templom építési és berendezési költségeire tett kegyes adakozások.

(XXI. Közlemény.)

Deák Lajos 335. sz. gyűjtő-ívén : Deák Lajos 52 kor. (téglarész), Farkas Sámuel, N. N. 20—20 kor., Ilyés Alajos 10 kor. 60 fill., Bordosi unitarius egyházközség, dr. Grandpierre Károly, dr. Lukácsffy István, N. N. 10—10 kor., Nagy Kálmán 5 kor., Csanády Zalán, Biró Sándor, dr. Gramling László 4—4 kor., Vajda Dénes 3 kor., dr. Fuksz Béla 2 kor. 40 fill., Szabó János, dr. Fishein Soma, dr. Szemző Gyula, dr. Mázor Elemér, dr. Glazner Adolf, dr. Sziráczy János, dr. Háviár Gyula, dr. Reismann Adolf, Györffy Titusz, Félegyházi Kálmán 2—2 kor., Melis István, Sinkovicz István, ifj. Salacz Ferencz, Horváth Gyula, dr. Dancs Szilárd, Lévai Balázs, Waldner Ignác, Tóth Mihály, Rideg Mihály, Magdics Nándor, dr. Zoltán Emil, dr. Goldberger Ödön, dr. Dérczy Ferencz, Vajda Ignác 1—1 kor., Vajda Márton, Vajda Imre 50—50 fill. Együtt 200 korona.

Szentannai Sámuel 62. sz. gyűjtő-ívén : Dr. Jankovics Pál, Szentannai Sámuel 5—5 kor. Együtt 10 korona.

László Domokos kir. itélőtáblai bíró 50 kor. (téglarész) Sz.-Udvarhelyről.

Janó Ferencz Sz.-Udvarhelyről	4 kor.
Szőcs József Sz.-Udvarhely	10 „
Simó Lidi K.-Solymos	1 „
Özv. Szakács Imréné Sz.-Udvarhely	10 „
Foris Mihály Sz.-Udvarhely	6 „
Katona Mihály Sárd	5 „
Pálffy Jenő Sz.-Udvarhely	30 „
Oláh Istvánné Sz.-Boldogfalva	1 „
Sándor István g. kath. esperes Sz.-Udvarhely	10 „
Egyed Ferenczné H.-Szent-Pál	10 „
A május 24-én rendezett tánczestély tisztá jövedelme	229 kor.

Németh Albert 83—908. számú gyűjtő-ívén : Demeter Domokos, Sz.-kereszturi önszegélyző népbank, Benke Elek 5—5 korona., Németh Albertné, Jakab István, Ajvász Kristóf, Lengyel László utóda, Bihari Mór 2—2 kor., Horváth János, Horváth József, Szentgyörgyi Mózes, Lengyel Samu, Székely Gábor 1—1 kor. Együtt 30 korona.

Perselyekre : Demeter Árpád 6 kor., Deák Lajos 3 kor. Együtt 9 kor.

Barabás István 10 drb. beköszöntői füzet árába 4 kor.